

Mekansal Adalet Kavramı Bağlamında Tarihi Alanların Morfolojik Yaklaşımla Değerlendirilmesi: Amasya İçeri Şehir Örneği

Cumhur OLCAR¹ and Merve ÖZKAYNAK²

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü, cumhur.olcar@amasya.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-3020-4875

²Dr. Öğretim Üyesi, Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, merve.ozkaynak@amasya.edu.tr; Orcid ID: 0000-0002-1423-6749

Özet

Geçmişten günümüze kadar pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan çok katmanlı kentlerin çekirdekleri ticaret alanlarının ve kültürel miras öğelerinin yoğun olarak bulunduğu sıkışık kent dokusuna sahiplerdir. Fakat kent çekirdeklerinin herkes için evrensel tasarıma ne kadar uygun tasarlandığı bir tartışma konusudur. Kent merkezinde herkes için erişilebilir, ulaşılabilir, eşitlikçi, güvenli ve kaliteli mekanlar oluşturulmasında mekansal adalet kavramının ne derecede ölçüldüğü problemi doğrultusunda bu araştırmada; “Amasya’nın tarihi kent merkezindeki İçeri Şehir’in tasarımında ve planlanmasında mekansal adalet kavramının göz ardı edildiği” hipotezi öne sürülmüştür. Çalışma kapsamında Amasya tarihi kent merkezinde bulunan kentsel sit alanı sınırları içinde kalan İçeri Şehir bölgesi mekansal adalet kavramı bağlamında tartışmak amaçlanmıştır. Mimarlık ve sosyoloji disiplinlerinin ara kesitinde yürütülen bu çalışmada; kent sosyolojisi mekansal adalet kavramının alt başlıkları, sayısal sonuçlar elde edilebilmesi ve bulguların yorumlanabilmesi için sayısal mekan analizi yöntemlerinden Space Syntax metodu ile eşleştirilmiştir. Çalışmada mekansal adalet kavramının alt kavramlarından güvenlik ve erişilebilirlik, mekansal entegrasyon, mekansal ayrışma, niş mekanlar, eşit paylaşım, çeşitlilik ve kamusal mekanların dağılımı kavramları; mekan dizimi yönteminin erişilebilirlik, global entegrasyon, yerel entegrasyon, okunabilirlik, sinerji, tercih ve görünebilirlik parametreleri ile ölçülmüştür. Çalışmada yapılan analizler sonucunda; alanda güvenlik açığının bulunduğu, farklı yaş gruplarının alanı özgür kullanmadığı ve cinsiyet ayrımı gözetildiği bulguları doğrultusunda çalışmanın hipotezi doğrulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adil Politika, Mekan Dizimi, Mekansal Konfigürasyon, Mekansal Adalet, Mekansal İlişkiler, Kentsel Mekan.

Abstract

The cores of multi-layered cities, which have hosted many civilizations from the past to the present, have a dense urban texture with commercial areas and cultural heritage items. However, it is a matter of debate how suitable the urban cores are for universal design for everyone. In this research, in line with the problem of how the concept of spatial justice is measured in creating accessible, accessible, equitable, safe and quality spaces for everyone in the city center; It has been hypothesized that “the concept of spatial justice was ignored in the design and planning of the Icheri City in the historical city center of Amasya”. Within the scope of the study, it is aimed to discuss the Icheri Şehir region, which is within the boundaries of the urban protected area in the historical city center of Amasya, in the context of the concept of spatial justice. In this study, which was carried out at the intersection of architecture and sociology disciplines; Sub-titles of the concept of spatial justice in urban sociology were matched with the Space Syntax method, one of the numerical space analysis methods, in order to obtain numerical results and interpret the findings. In the study, the sub-concepts of the concept of spatial justice, security and accessibility, spatial integration, spatial separation, niche spaces, equal sharing, diversity and distribution of public spaces; The accessibility, global integration, local integration, readability, synergy, preference and visibility parameters of the space syntax method were measured. As a result of the analyzes made in the study; The hypothesis of the study was

confirmed in line with the findings that there is a security gap in the area, that different age groups cannot use the area freely and that gender discrimination is observed.

Keywords: Fair Policy, Space Syntax, Spatial Configuration, Spatial Justice, Spatial Relationships, Urban Space.

1. GİRİŞ

Eşitlikçi dağılım anlamına gelen mekansal adalet kavramı, mekansal türler veya mülkiyet hakkını gözardı etmeksizin zamanla oluşturulmuş hiyerarşilere ve sınırlara direnen bir ontoloji olarak gündeme gelmiştir. Hukuk, bu aşamada devreye girerek mülkiyet arzusu ile mekansal arzuyu eşleştirmek ve eşitlemek maksadıyla mekansal adaleti yasal iddialara, tartışmalara, kararlara dönüştürmektedir. Bu nedenle mekansal adalet hukuk alanının maddi ve sembolik alanından hareketle, kişinin kendini nerede konumlandığına ve konumlanmanın sorumluluğuna ilişkin sürekli bir değerlendirme halindedir (Madanipour, 1996). Bu nedenle, yalnızca sade ve temel bir mekansal adalet kavramına odaklanmak, mekansal adaleti, yasal sınırları aşan ve aynı zamanda yasal sınırlara dayanan, mekan ve zaman boyunca mimari bir tasarım olarak görmemizi sağlayacaktır.

Lefebvre ile Harvey, Marx'ın mekansal referanslarını yeniden inceleyerek ve kentleşmeyle ilişkilendirerek adalet kavramını mekana taşımaya amaçlamışlardır. Mekanı herhangi bir a priori tarzda tanımlamanın yararsızlığına odaklanarak başlamak gerekir, çünkü mekan bir sonuçtur ve başlangıçtır. Mekan yeni kentsel ilişkilere ev sahipliği yaptığından dolayı sosyal ve kültürel etkileşimin başlangıcı mekandır (Philippopoulos-Mihalopoulos, 2015). Fakat sosyal mekan kentlilere ait olarak tanımlandığından dolayı, ekonomik, teknolojik ve diğer üretim süreçleri gözardı edilebilmektedir. Harvey ise yalnızca sosyal mekanın değil, fiziksel mekanın da karmaşık, homojen olmayan, belki süreksiz olarak tanımlanabileceğini göz ardı etmektedir. Bu nedenle sosyal mekan ve fiziksel mekan örüntüsü birbirine bağlı ve çeşitlilik arz etmektedir. Kent yapısında mülkiyetin etkisiyle farklılaşma da mekansal çeşitliliğe yol açmaktadır.

Edward Soja (2010) çalışmasında, sürekli olarak mekansal adalet ve yerel demokrasi kavramlarını incelemekte ve kavramların önemlerinden bahsetmektedir. Soja'ya (2010) göre bu iki kavram birbirinden ayırt edilemez iki unsurdur.

Özel ve kamusal alanların kent silüetinde ve kentsel estetik bağlamında bir bütün olduğu bu hipotezi doğrular niteliktedir. Mekansal adaletin gözardı edildiği kent örnekleri incelendiğinde mekanların birbiri ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu nedenle sosyal adalet kavramı mekandan bağımsız düşünülemez. Mekansal adalet kavramının sağlanabilmesi için kentsel arazinin tamamının kamulaştırılması söz konusu değildir. Daha çok toplumsal yaşamın tüm yönlerinin mekansallığını daha açık bir şekilde ortaya çıkarmak gerekmektedir. Mekansal katılımın dereceleri, kendini ve gündelik kent kültürü özeline yaşam şekillerine göre ayırırken sosyal adaletsizliğin yuva kurduğu mekanları gün ışığına çıkarmaktadır. Ancak mekanın ve adaletin ne olduğuna dair henüz geliştirilmiş bir diyalektik yoktur (Soja, 2010).

Mekansal adalet, diğer adalet biçimlerinin bir alternatifi olmamakla beraber, belirli bir vurgu ve yorumlayıcı bakış açısını temsil etmektedir. Toplum mekanı yeniden kurarken, toplumsal yaşam kent bütününde mekanı ve niteliklerini üretirler. Bu süreç politik menfaatler öne çıkararak yönetildiğinde; mekan açılımları ne kadar cesur ve gerekli olursa olsun bazı temel niteliklerden yoksundur. Çünkü, mevcut toplumsal koşulları ve düşünce durumunu sorumlu bir şekilde yansıtabilecek radikal bir vizyondan yoksundurlar (Certoma ve ark., 2019). Kaynak dağılımının her kentliyi kapsayacak şekilde inşası ve mekansal adalet söylemlerini kent, kentli ve gelecek kent politikaları ile radikal düşüncenin faydası elde edilebilir. Mekansal adalet tartışmaları evrensel temeller üzerinden yoksullar ve mülksüzler adına konuşulanları aktarmakta ve bireysel ihtiyaçları temel almaktadır (Mela ve Toldo, 2019). Her kentin kendine özel koşulları bulunmakla birlikte, evrensel değerler mekansal adaletin dünya genelinde sabit bazı kavramlar başlığı altında tartışılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu

bağlamda örneklem olarak seçilen bir Anadolu kentinin tarihi kent merkezinde seçilen bölgenin mekansal adalet kavramları çerçevesinde incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın literatür araştırmasının oluşturduğu ilk bölümde herkes için mekansal adalet kavramı ve parametreleri araştırılmıştır. Alan araştırmasını kapsayan ikinci bölümde ise; Amasya tarihi kent merkezinin yer aldığı İçeri Şehir mekansal adaletin alt kavramları ile eşleştirilen sentaktik parametreler Space Syntax analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

2. HERKES İÇİN MEKANSAL ADALET KAVRAMI

Kentlerin modern yaşamı besleyen çeşitli gerilimleri ve çelişkileri yoğunlaştırması nedeniyle, Dünya nüfusunun büyük oranının yaşadığı şehirlerde adalet sorunları görülmektedir (Scholar, 2006). Adalet kavramını aramak, kolektif bir siyasi bilinci teşvik etmek ve ortak deneyime dayalı bir dayanışma duygusu yaratmak amacıyla sınıf, ırk ve cinsiyet ayrımları sosyal bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır (Purdue, 2007).

Tarihsel süreç içinde kentlerin gelişimi ve yayılımı değişmekte ve kentlerin mekanları dönüşüme girmektedir. Çağdaş dünyada adalet kavramı belirlenmiş ırk, cinsiyet, sınıf, milliyet ve cinsel tercih tanımlarını görmezden gelerek evrensel bir yaklaşımla hareket etmektedir. Herkes için eşitliğin sağlanabilmesi ve daha adil bir yaşam için ilk adım mekansal adalet kavramının uygulanabilir hale getirilmesi ile mümkün olmaktadır.

2.1. MEKANSAL DAĞILIMDAKİ EŞİTSİZLİK

Bu hedefe yönelik politikaların uygulanmasında, kentte mevcutta bulunan eşit olmayan güç ilişkilerinin değiştirilmesi gereklidir. Adil olmayan kent politikalarını yerine, farklı coğrafyalardaki kültür ve yaşam şekillerine göre mekanın tasarımı ve üretimi dayanışma içinde inşa edilmelidir (Jacobsson ve Saxonberg, 2013). Dünya nüfusunun çoğunluğunun artık şehirlerde yaşadığı göz önüne alındığında, mekansal adaletsizlik kentsel yaşamın belirli koşullarına adil erişim elde etmek için kolektif mücadelelerde bulunma haline gelmektedir. Kentsel adalet veya adaletsizlik kavramı, belirli bir bölgesel ölçekte sınırlı değildir. Özellikle kent için önemli olan merkezler giderek alt merkezlerle zenginleşmesine rağmen, bu alanlar kamusal açıdan kentlilerin tamamı için ulaşılabilir görünmemektedir.

Kentlerdeki mekansal dağılımdaki eşitsizlik mekan üretiminin yanı sıra coğrafi nedenlere bağlı olarak gelişmektedir. Tüketiciler ve tüketim mekanlarının konumları nedeniyle dağıtım eşitsizlikleri kaçınılmazdır (Fields, 1980). Konut ayrımcılığının bazı örnekleri faydalı iken, diğer kısmı adaletsiz dağılıma sahiptir (Diamond ve Chwalisz, 2015). Fakat ayrımcılık ve ırksal getto oluşumunda olduğu gibi, empoze etme durumu söz konusu olduğu zaman konut adaletsizliği ortaya çıkmaktadır (Lambert, 2001).

Kamusal alanın çöküşüne ve adaletsiz mekan üretimine sebep olan ayrımcılık, adalet mücadelelerinde temel bir hedef gibi görünmektedir (Fadda ve Tridico, 2016). Irk, sınıf, cinsiyet, etnik köken, cinsel tercih, engellilik nedeniyle mekansal eşitsizlik söz konusu olabilir (Schneider ve ark., 2016).

2.2. KAMUSAL VE KENTSEL ALANIN ADALETSİZLİĞİ

Halkın parklar, pazarlar, sokaklar ve çeperler gibi kentsel alanlarda gündelik alanı yeniden değerlendirmeye yönlendiren koşullar büyük bir öneme sahiptir. Neoliberalizm, politik ekonomik yeniden yapılanmanın ve yönetimselliğin baskın bir tarzı olmuştur ve olmaya devam etmektedir (Brenner ve Theodore, 2003). Devlet, sermaye, özel girişim ve kamu arasındaki uygun ilişkilerle desteklenen neo-liberal politikalar kentlerde ve mekansal adaletin uygulanmasına yönelik sorunları üretmektedirler. Bu tarz bir mekansal üretim kent içerisinde huzursuzluklara neden olduğu gibi artan eşitsizlik ve sosyal adaletsizliğe de yol açmaktadır (MacLaran ve Kelly, 2014).

Kentsel arazilerin nasıl ve ne şekilde kullanılacağını yerel yönetim ve devlet tarafından belirlenmektedir. Kent sakinleri kentsel mekandaki adaletsizliği sorgulamaktadır (Mayer ve Künkel, 2011). Özelleştirmenin olduğu arazi tahsisinde devletin ve yerel yönetimin hesap

verebilirliği artmaktadır. Devletin arazi tahsisini yeniden değerlendirmesinde bu durum açıkça görülmüştür (Moulaert ve ark., 2005).

Kent içerisinde yönetilen politikalara karşı muhalif gruplar oluşmakta kentsel araziye yeniden ele geçirmeyi planlayan politikalar geliştirilmektedir. Adaletsizliğe karşı direnen gruplar yeşil ve kamusal alanlara eşit erişime sahip olmama adaletsizliğiyle mücadele ederken, kendi bölgelerinde daha geniş mekansal adaletsizlik konusunda farkındalık yaratmaya çalışmaktadır (Dilworth ve Weaver, 2020).

Kent içerisinde ve etrafına fiziksel çevre, hem konumu hem de yapısı nedeniyle kaynak kaybının yeniden üretilmesinde aktif bir faktördür (Sernau, 2017). Örneğin, düşük yoğunluklu pek çok şehrin yoksul nüfusu, yüksek rant değerlerine sahip merkezi bölgelerde yaşamayı karşılayamıyor, toplu taşıma ve hizmetlerin olmadığı banliyö bölgelerinde konut bulmak zorunda kalmaktadır. Bu koşullarda iş bulmak daha zordur ve eğer bir iş bulunursa, bu ulaşım aracına sahip olmanın getirdiği maliyetleri karşılayan özel bir ulaşım aracına sahip olmak gerekmektedir. Bu, hareketlilikle ilgili sosyal dışlanma olarak adlandırılan bir süreç aracılığıyla grubu marjinal koşullarda tutan bir kısır döngü yaratmaktadır. Öte yandan, marjinalleşmiş nüfusların çevresi, şehrin daha yerleşik bölgelerinden farklı şekillerde de olsa, mevcut kaynakları uygun şekilde kullanmaya çalışan uyarlanabilir süreçler için bir alan görevi görür. Bu şekilde, aynı zamanda başlangıç koşullarının değiştirilmesini ve çevrenin sunduğu olanaklarla bağlantılı bir yaşanabilirlik durumunun yaratılmasını da içeren bir mekana el koyma süreci üretilir (Butler ve Watt, 2007).

Bu tür süreçlerin örnekleri, dünyadaki kentsel nüfusun önemli bir bölümünün yaşadığı gecekondu bulunabilir. En sık kullanılan gecekondu tanımlarının esas olarak şehrin geri kalanında mevcut olan bir dizi gereksinimin eksikliğine dayandığını belirtmek ilginçtir. Kentsel yaşam ortamının bu ikili işlevinin içinde yaşayan herkes için eşit derecede geçerli olmadığı da eklenebilir. Marjinal bir alanda barınma, kimileri için geçiş koşulu, kimileri için kalıcı bir durum olabilir; bazı kişilerin asgari düzeyde de olsa gelir kaynaklarına erişmesine izin verebilir ve diğerlerinin hayatta kalmasını tehlikeye atabilir (Machin ve Stahr, 2016). Bu nedenle, uzamsal marjinalleşmenin ortak koşulu, özneler arasında bir eşitlik durumu anlamına gelmez: bunun yerine, alan içinde daha ileri hiyerarşilerin ve eşitsizliklerin oluşumuyla uyumludur (Doob, 2013). Dolayısıyla, sosyal dışlanmanın mekansal boyutu tüm bu unsurları kapsar (Hurst ve ark., 2020). Bu nedenle mekanın kontrolü, alışkanlık ve davranış araştırmaları yoluyla gerçekleşir. Mekana erişim yalnızca yasal, standartlaştırılmış davranışları benimseyenlere garanti edilir ve giderek daha fazla tüketici faaliyetleriyle ilişkilendirilir (Jarman ve Lambert, 2019). Meşru olmayan diğer faaliyetleri caydırmak veya yasaklamak, diğer sakinlerin ve turistlerin bakış açısına göre istenmeyenleri kamusal alandan kaldırmakla eşdeğerdir (Alessio, 2016).

2.3. CİNSİYET

Ataerkil dünyanın dilini ve vizyonunu karakterize eden ikili karşıtlıklar nedeniyle, mekanlarda heteroseksüelliğin standartlaştırılması olarak tanımlanabilir (Johnston ve Longhurst, 2010). Cinsiyet ve mekan arasındaki ilişkide, kadınların belirli saatlerde evde olması gerektiğini vurgulayan heteronormatif söylemde eşitlik söz konusu değildir. Güvenlik ve korku sorunlarının öne sürüldüğü toplumsal cinsiyete dayalı söylemlerin ortaya çıkarttığı eşitsizlik, sosyo-mekansal dışlama ile sonuçlanmaktadır (Lim ve Browne, 2017). Kadınların kentsel alanlardan dışlanması olarak nitelendirilen sosyo-mekansal dışlama, kadınları erkeklerin egemen olduğu kentsel ortamlardan soyutlama olarak nitelendirilebilir. Kentin belirli alanlarında veya saatlerde ezici ve baskıcı bir şekilde kadınların kentsel alanı kullanımında kısıtlamalar vardır. Korkunun toplumsal nedenleri üzerine odaklanarak, mekansal planlama ve yönetim müdahaleleriyle güvensizlik algısını iyileştirebilmektedir (Brown ve Browne, 2016).

2.4. İRKÇILIK

Mülteciler ve sığınmacılar için kentsel alanlarda yaşamak sosyal ve ekonomik yönden bütünleştirici yönleri bulunmaktadır. Fakat etnik kökenlerinden dolayı ırkçılık

düşüncesinden dolayı barınma başta olmak üzere, maddi ve manevi yoksunluk sorunlarıyla bağlantılı engeller ortaya çıkmaktadır (Musterd, 2020). Konut ayrımı, etnik ayrımcı uygulamaların en karakteristik mekansal özelliklerinden biri olmasına rağmen, birçok sosyal grubu içeren dışlayıcı dinamikleri tüketmez. Aslında, kamusal alanın kullanımını ele alırsak, konut ayrımcılığından daha az kodlanmış ve kodlanabilir olsalar bile, çok sayıda dışlama olgusu ortaya çıkar (van Ham ve ark., 2021). Kişinin barınma koşullarının oluşturulması, istihdamının sağlanması, kişisel haklarının korunması, sağlık ve eğitim gibi sosyal hizmetlere erişimi adaletin temelleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra etnik kökeni ne olursa olsun devlet altında yaşayan her kişi için eşit güvenli ortam oluşturulması, aidiyet ve kişisel esenlik duygusunun şekillendirilmesi esastır (Espino, 2015). Göçmenlerin veya evsizlerin güvenliği tehdit edici unsur olarak görülmelerinden dolayı, cinsiyetsel eşitsizlik sorununa yol açacağından problemlerin bir bütün olarak ele alınarak çözümlenmesi gereklidir (Browne ve Ferreira, 2016).

2.5. ENGELLİ BİREYLER

Engellilerin bireylere yönelik tasarım ve planlamaların yapılmamasından dolayı bir noktaya erişim sağlayamamaları ve ulaşılabilirlikteki zorluklar fiziksel çevredeki sosyal adaletsizliği öne çıkarmaktadır. Engelli bireylerin günlük yaşamlarında fiziksel erişilemezlik ve kamusal alan, konut, istihdam vb. konularda dışlanma mekansal adaletsizlik olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bir mekanın erişilebilirliği ve ulaşılabilirliği mekansal adalet kavramı ile doğrudan ilişkilidir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. ÇALIŞMANIN PROBLEMİ VE HİPOTEZİ

Bu çalışmada kentlerin ya da tarihi kent merkezlerinin herkes için ulaşılabilir, erişilebilir, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eşit, güvenli ve kaliteli alanlara kavuşturma konseptinden yola çıkarak Amasya ili İçeri Şehir bölgesini mekansal adalet kavramı bağlamında tartışmak amaçlanmıştır. Kamusal mekanların mimarlık, kentsel tasarım ve kent planlama ölçeğinde karar verilerek şekillenmesinde adalet kavramının ne derece göz önüne alındığı çalışmanın ana problemidir. Kentsel mekanların mimarlık ve sosyoloji disiplinlerinden yararlanılarak irdelenmesinin literatürdeki yoksunluğu bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu makalede belirlenen çalışma alanının tasarımı ve planlanmasında mekansal adalet kavramının göz ardı edildiği çalışmanın hipotezini oluşturmaktadır.

3.2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma literatür araştırması ve alan çalışması olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın literatür bölümünü oluşturan ilk aşamada mekansal adalet kavramı ve alt parametreleri açıklanarak makale kapsamı bağlamında araştırılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise mekansal adalet kavramı bağlamında elde edilen alt kavramlar tarihi bir kent merkezi örneğinde morfolojik sayısal araştırma yöntemi kullanılarak elde edilen kuramsal sayısalılaştırmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda mekansal adalet kavramları

- Güvenlik ve erişilebilirlik,
- Mekansal entegrasyon,
- Mekansal ayrışma,
- Niş mekanlar,
- Eşit paylaşım,
- Çeşitlilik ve
- Konveks mekanın eşit dağılımı olmak üzere yedi kategoride gruplandırılmıştır. Bu kavramlar ise kamusal mekanın sayısal analiz yöntemlerinden biri olan Space Syntax analizinde kullanılan parametreler ile eşleştirilmiştir.

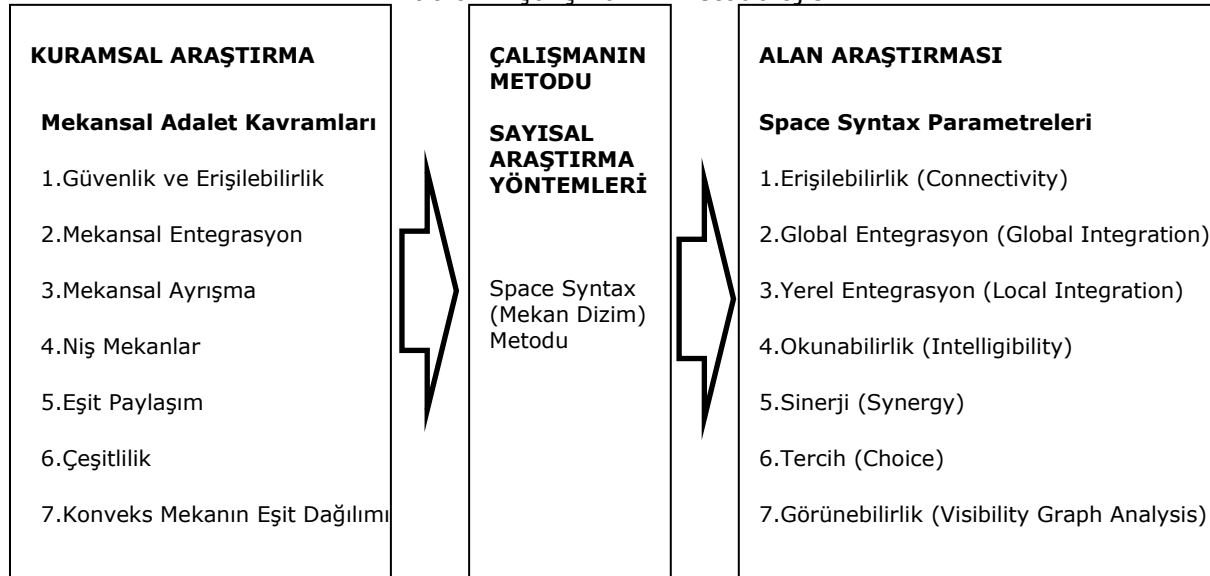
Bir yerleşim alanında yolların geniş ve uzun olması yoğun hareketi ifade etmektedir. Yolların kırık ve dar olması ise düşük hareketi dolayısı ile aksın tenhaliğini göstermektedir. Çalışma kapsamında mekansal adalet kavramlarından biri olan aksın güvenli ve erişilebilir olması erişilebilirlik (connectivity) değeri ile eşleştirilmiştir.

Mekanların birbiri ile uyumluluğu, fonksiyonların dağılımı, bir mekanın başka bir mekanla bütünleşmesi mekansal entegrasyon olarak ifade edilmektedir. Bu kavramın tüm yerleşim kapsamında global entegrasyon (global integration (HH)) parametresi ile ölçülebilmesi amaçlanmıştır.

Bir bölgede kamu, özel ve tüzel mülkiyetli mekanların dağılımı bir alanın yoğun ya da tenha kullanımı hakkında bilgi vermektedir. Mekanların işlevleri ve mimari özellikleri ile ilişkili olan mülkiyet bağlamında mekanların birbirinden ayrışması olarak ifade edilen bu kavram yerel entegrasyon (local integration) parametresi ile eşleştirilmiştir. Bir yerleşim alanındaki konut alanları, satış birimleri, yeme-içme alanları ve oteller gibi ticaret alanları özel mülkiyetli alanlar niş mekanlar olarak adlandırılabilir. Bu alt kavram alanın okunabilirlik (intelligibility) parametresi ile özdeşleştirilmiştir.

Eşit dağılım bir alanın mimari, kentsel tasarım ve planlama açısından evrensel tasarım kriterlerine uygun tasarımı, günün her saatinde (gece-gündüz) kullanımına açık olması, cinsiyet ayrımı olmadan herkesin alanı ortak kullanımına olanak tanınması, farklı ekonomik düzeyde olan bireylerin alanı kullanımı olarak tanımlanabilir. Bu kavram kullanıcının mekanı deneyimlemesi olarak ifade edilen sinerji (synergy) parametresi ile ölçülmeye çalışılmıştır. Tarihi kent merkezlerinde kafe, restoran, satış mekanları gibi ticari fonksiyonların çeşitliliği yerli ve yabancı kullanıcının alanı seçimini artırmaktadır. Bu nedenle çeşitlilik kavramı Space Syntax analizinde tercih (choice) parametresi ile eşleştirilmiştir. Kamusal mekanların eşit dağılımı mekansal adalet kavramlarının alt başlığı altında sıralanmaktadır. Bu kapsamda kamusal mekanların insan deneyimi ve bakış açısıyla görünürlüğünün analiz edilerek düşük ya da yoğun yaya hareketi görülebilirlik analizi (visibility graph analysis) ile belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışmanın metodolojisi

3.3. SPACE SYNTAX ANALİZİ

20. yy.'da modernizmin savunucularının gerçekleştirdikleri tasarımlarda sosyal ve kültürel yapının yanı sıra çevrenin iklim koşulları ve fiziksel yapının da göz ardı edildiği görülmektedir. II. Dünya Savaşı'nın beraberinde getirdiği yıkım döneminin ardından dönemin eğilim rasyonalist görüşünün kent ölçeğinde monotonlaşmaya, kimliksizleşmeye ve anonimleşmeye sebep olması ve bu nedenle kentlerin özgün mimarisinin olumsuz yönde etkilendiğinden, bu görüşü eleştirenler oldukça artmıştır. 1953 yılında yapılan 9. CIAM kongresindeki tartışmaların sonucunda üye olan bazı mimarlar tarafından 10. Ekip grubunu kurmuş (Frampton, 1980) ve bu grup evrensellik yerine "kişilik", mekan yerine "yer", yaşama-eğlenme-çalışma-ulaşım gibi işlevlere göre zonlara ayırma anlayışı yerine "ev-sokak-mahalle-kent" gibi toplu yaşamın "hiyerarşik ilişkilerini" ön plana çıkaran ve insan

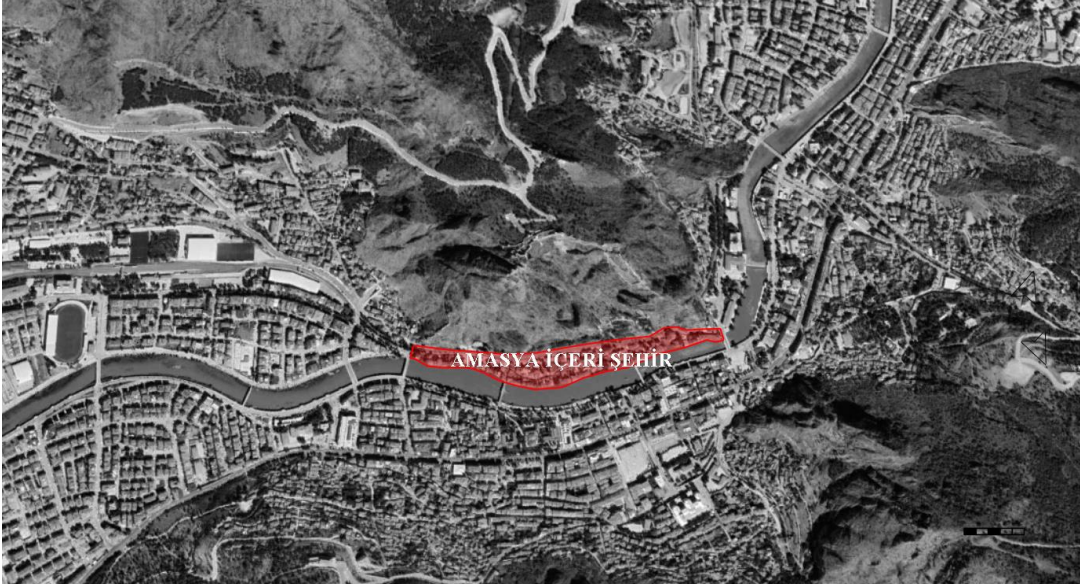
ilişkilerini kurmaya çalışan bir yaklaşımı savunmuştur (Gündoğdu, 2014). Bill Hillier ve Jullienne Hanson tarafından 1970'li yıllarda University Colloge London'da geliştirilen Space Syntax Metodu "The Social Logic of Space" isimli kitap tarafından açıklanmıştır (Bill Hillier ve Hanson, 1984).

Space Syntax Metodu kültür ve toplumun yapısının mimari, kentsel tasarım ve kentsel planlamaya yansımaları oluşturan ilişkisel örüntüleri anlamamızı sağlayan kentsel biçime dayalı bir yöntemdir (Kubat, Ertekin, Eyüboğlu, & Özer, 2005). Mekanın somut ve sayısal olarak ifade edilmesiyle analiz etmeyi sağlayan bu yöntem tek bina ölçeğinden kent ölçeğine kadar pek çok farklı ölçekte kullanılabilmektedir, mekanda insan deneyimlerine dayanan harita ve grafiklerin oluşturulmasıyla sayısal veriler elde edilmektedir. Bill Hillier ve Hanson (1984), kentsel mekanın tanımlanmasında ve mekan kimliğinin oluşumunda belirleyici olanın yerleşimdeki açık ve kapalı mekanlar arasındaki ilişki olduğunu vurgulamışlardır. Space Syntax yöntemi ile her şehrin kendine özgü aks haritaları oluşturularak geometrik ve sentaktik farklılıklar yoluyla dini, sosyal, kültürel ve dini faktörler araştırılabilmektedir.

4. ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM ALANI

Tarihi alanların mekansal adalet kavramı üzerinden değerlendirilmesi bağlamında çalışma kapsamında Amasya İli'nin kentsel sit alanı içinde bulunan İçeri Şehir olarak adlandırılan bölge incelenmiştir. Çalışma alanı Amasya Yeşilirmak Nehri ile Harşena Dağı arasındaki dar alanda sıkışmıştır. Hükümet Köprüsü ile İstasyon Köprü arasında kalan İçeri Şehir'de 19. yy.'a tarihlenen Osmanlı Dönemi konutları bulunmaktadır. Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 05.05.1992 gün ve 2364 sayılı kararı (1992) ile tescil edilerek koruma altına alan konutlar bir sokak etrafında inşa edilmişlerdir. Irmağa paralel olarak şekillenen organik sokak dokusunun iki tarafında bitişik nizam olarak inşa edilen konutlar iki ya da üç katlıdır. Yeşilirmak Nehri yatağına çıkma yapacak şekilde konumlanan konutlar ise Yalıboyu Evleri olarak adlandırılmaktadır. Avlulu ve bahçeli olarak inşa edilen geleneksel konutlar restore edilerek, yeniden işlevlendirilerek restoran, otel, pansiyon, atölye ve geleneksel ürünlerin satıldığı ticarethanelere dönüştürülmüştür.

Şekil 1. Çalışma alanı

4.2. SENTAKTİK ÖLÇÜMLER

Çalışma kapsamında belirlenen İçeri Şehir'de mekansal adalet kavramı ile örtüşen Space Syntax analiz parametreleri olan ortalama derinlik (mean depth), toplam derinlik (total depth), aks sayısı (node count), erişilebilirlik (connectivity), global entegrasyon

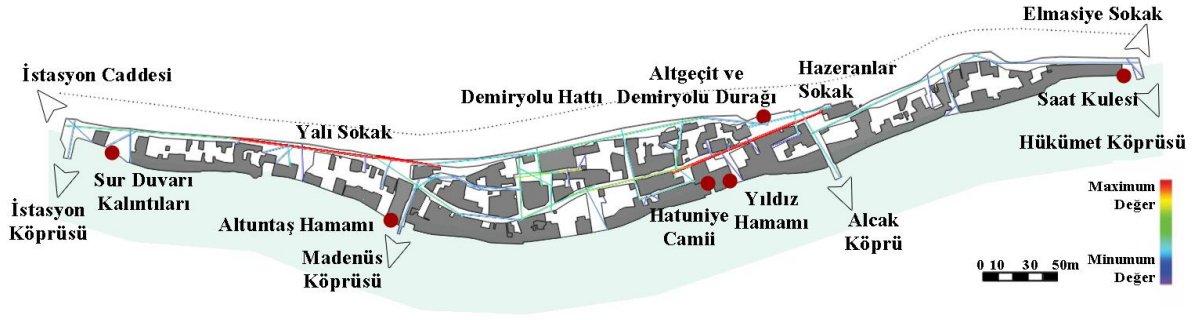
(integration), yerel entegrasyon (local integration), okunabilirlik (intelligibility), sinerji (synergy), tercih (choice) ve görünebilirlik (VGA) analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Alanının Space Syntax Analizi Sonuçları

	Minimum	Ortalama	Maximum
Ortalama derinlik (Mean Depth)	3.28	4.61	7.65
Toplam derinlik (Total Depth)	190	267.29	444
Aks Sayısı (Node Count)	59	59	59
Erişebilirlik (Connectivity)	1	2.92	10
Global entegrasyon (Integration (Global))	0.51	1.00	1.50
3 Adımda Yerel Entegrasyon (Integration Local HR3))	0.34	1.47	2.64
5 Adımda Yerel Entegrasyon (Integration Local HR5)	0.45	1.12	1.62
7 Adımda Yerel Entegrasyon (Integration Local HR7)	0.54	1.05	1.50
9 Adımda Yerel Entegrasyon (Integration Local HR9)	0.54	1.00	1.50
Okunabilirlik (Intelligibility)			0.62
Sinerji (Synergy)			0.84
Tercih (Choice)			0.81
Görebilirlik (VGA Integration)	2.01	4.08	7.24

4.2.1. Erişilebilirlik (Connectivity) Analizi Sonuçları

Çalışma alanının aksiyel haritasının analizi sonucunda connectivity değerlerini gösteren harita incelendiğinde; ortalama connectivity değeri 4.61 olarak tespit edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen haritada kırmızı renk ile gösterilen akslar yüksek bağlılık değerini, mavi ve mor renkler ise düşük bağlılık değerini göstermektedir. Haritada kırmızı renk ile gösterilen Hazeranlar Sokak’ın doğu aksı ve Yalı Sokak 10.00 ile en yüksek bağlılık değerine sahiptir. Connectivity analiz haritasında mavi ve mor renklerin ifade ettiği aksların yoğun olarak yer alması, alanın bağlılık değerinin düşük olduğunu, zayıf ulaşılabilirliği, düşük buluşma noktalarını ve yaya hareketinin zor ve az olduğunu ifade etmektedir. Amasya’nın tarihi yerleşimi olan ve nehir ile dağ arasında kısıtlı bir alana sebep olan topografik yapısı İçeri Şehir’in dar ve kırıklı aksları organik sokak dokusunun oluşmasına yol açmıştır. Plansız/imarsız yerleşme olarak ifade edilen ve Türk kenti kimliği taşıyan yapısı düşük connectivity değerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Şekil 2. Connectivity analiz sonuçları

4.2.2. Integration Global (HH) Analizi Sonuçları

Çalışma alanının aksiyel haritasının analizi sonucunda integration değerlerini gösteren harita incelendiğinde; minimum 0.51 ve maximum 1.50 olarak belirlenirken, ortalama integration global değeri 1.00, olarak tespit edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen haritada kırmızı renk ile gösterilen akslar yüksek integration değerini, mavi ve mor renkler ise düşük integration değerini göstermektedir. Haritada kırmızı renk ile gösterilen Hazeranlar Sokak 1.50 ile Aktav Sokak ise 1.46 ile en yüksek integration değerine sahip olan akslardır. Integration haritasında kırmızı, turuncu ve sarı aksların İçeri Şehir'in merkezinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yüksek integration değeri karşılaşma olasılığının fazla olduğu uzun zaman geçirilen ticaret alanlarını göstermektedir. İçeri Şehir'in doğu ve batısında yer alan girişlerinde derin aksların ifadesi olan mavi ve mor aksların bulunması girişlerle alanın ayrıştığını göstermektedir. Alanın Harşena Dağı ile Yeşilirmak Nehri arasında sıkışan bir topografyada yerleşmiş olması, linear olarak uzanmasını sağlamış ve bu nedenle alanın doğu ve batı uçlarında genelden koparak, bütünleşme sorununu meydana getirmiştir.

Şekil 3. Integration analiz sonuçları

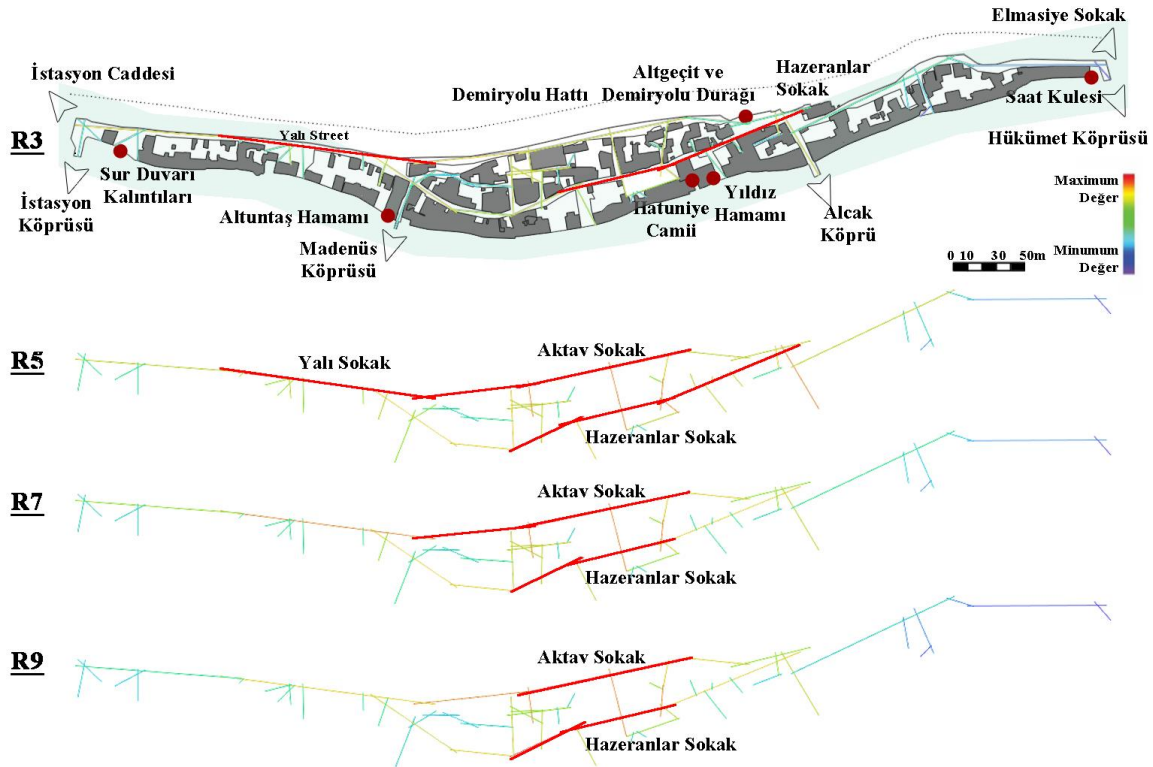
4.2.3. Integration Local (HR) Analizi Sonuçları

Çalışma alanının aksiyel haritasının analizi sonucunda yerel integration değerlerinin adım değeri (r) 3 olarak hesaplandığında (HR3); minimum integration local 0.34 ve maximum 2.64 olarak belirlenirken, ortalama değer 1.47 olarak tespit edilmiştir. Integration local değerinin adım değeri 5 olarak hesaplandığında (HR5); minimum integration local 0.45 ve maximum 1.62 olarak tespit edilirken, ortalama değer 1.12 olarak belirlenmiştir. Integration local değerinin adım değeri 7 olarak hesaplandığında (HR7); minimum integration local 0.54, maximum 1.50 olarak belirlenirken, ortalama değer 1.05 olarak saptanmıştır. Integration local değerinin adım değeri 9 olarak hesaplandığında (HR9); minimum integration local 0.54, maximum 1.50 olarak belirlenirken, ortalama değer 1.00 olarak saptanmıştır.

HR3 haritasında kırmızı renk ile gösterilen Yalı Sokak ve Hazeranlar Sokağı; HR5 haritasında Yalı Sokak, Hazeranlar Sokağı ve Aktav Sokak; HR7 ve HR9 haritasında kırmızı renk ile gösterilen Hazeranlar Sokağı ve Aktav Sokak en yüksek integration değerine sahip olan akslardır. Yerel sistem içindeki integration, global sisteme göre daha bütünleşik ve birbiri ile etkileşimli akslara sahiptir. İçeri Şehir'in Hükümet Köprüsü ile bağlantısını

sağlayan doğu girişinde yer alan H. Teyfik Hafız Sokak'ın integration local değeri integration global değerinde olduğu gibi düşük çıkmıştır. Kuzeyinde Harşena Dağı ve güneyinde konutların yer almasından dolayı bağlantı sayısının azlığı nedeniyle alanla entegre olamamaktadır.

Global ve yerel bütünleşmenin yüksek olduğu Hazeranlar Sokağı'nda Hazeranlar Konağı, Hatuniye Camii ve Yıldız Hamamı gibi turistik mekanlar bulunmaktadır. Bu akslar lokalde kullanıcıların yoğun olarak bulunduğu, etkileşimde olduğu, karşılaşma olasılığının yüksek olduğu aksları ifade etmektedir.

Şekil 4. Integration local (hr3, hr5, hr7, hr9) analiz sonuçları

4.2.4. Intelligibility (R) Analizi Sonuçları

İçeri Şehir'in global bütünleşme ve bağlılık değerleri arasındaki korelasyon değeri ile elde edilen sayısal okunabilirlik değeri analiz sonuçları incelendiğinde; sayısal okunabilirlik değeri güçlü bir korelasyon değeri olan 0.62 olarak elde edilmiştir. Elde edilen değer (Bill Hillier and Hanson (1984))'ın belirttiği 0.45'in üzerinde olan 0.62 olan değer sistemin okunabilir olduğunu ve ayırt ediciliğin fazla olduğunu bir ifadesidir. Kullanıcı İçeri Şehir'de bulunduğu noktayı tespit ederek konumunu saptayabilir, kaybolma duygusu hissetmez. Bu değer sosyal mekan oluşturma potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yüksek intelligibility değeri en çok vakit geçirilen ve kullanılan yolları, ticaret mekanlarını ifade etmektedir. Bu da yerli ve yabancıların karşılaşma oranının yüksekliğini yansıtır.

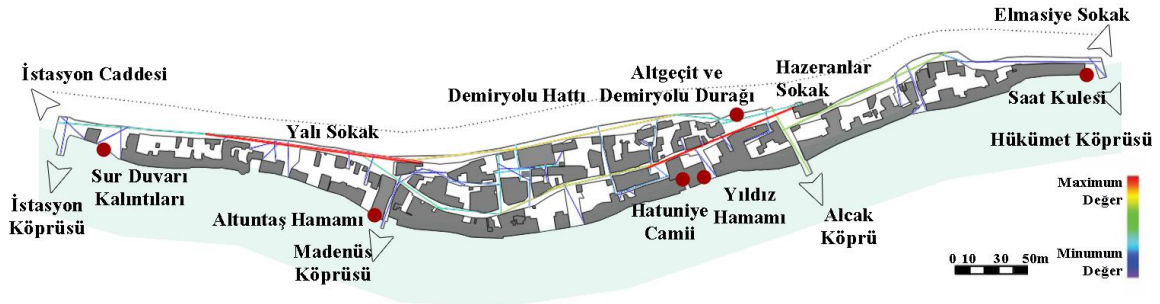
4.2.5. Synergy Analizi Sonuçları

İçeri Şehir'in global bütünleşme ve yerel bütünleşme değerleri arasındaki korelasyon değeri olan sinerji değeri analiz sonuçları incelendiğinde; 0.84 olarak hesaplanmıştır. Sinerji değerinin yüksek çıkması; içe kapalı olmadığını ve dışa dönük olduğunu göstermektedir. Sivil mimari örnekleri ile anıtsal yapıların bulunduğu kentsel sit alanı olan İçeri Şehir'in sinerji değerinin yüksek olması ve dışa dönük yerleşim yapısı turistik bir bölge olmasına katkı sağlamaktadır.

4.2.6. Choice Analizi Sonuçları

İçeri Şehir'in Connectivity ve Integration Local değerleri arasındaki korelasyon değeri olan choice değeri analiz sonuçları incelendiğinde; 0.81 olarak hesaplanmıştır. Mekanın içinden geçen hareketi ifade eden tercih değerinin yüksek çıkması yerleşimin tercih edilebilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Tercih değeri ile ters orantılı olan yerleşim alanının boyutu artıkça tercih değeri düşmektedir.

Haritada kırmızı renk ile gösterilen Hazeranlar Sokak 1.50 ile Yalı Sokak ise 1.46 ile en yüksek choice değerine sahip olan akslardır. Choice haritasında kırmızı, turuncu ve sarı aksların İçeri Şehir'in satış alanlarının yoğunlaştığı hazeranlar sokakta yoğunlaşması durağan hareketi göstermektedir.

Şekil 5. Choice analiz sonuçları

4.2.7. Visibility Graph Analysis (VGA) Analizi Sonuçları

Konveks mekanların görünürlük grafiğinin (VGA) bütünleşme analizi ile kullanıcı tarafından görünebilir ve algılanabilir kamusal mekanlar tespit edilmiştir. Konveks mekanların birbiri ile ilişkisinin gösterildiği haritada; insanın bakış açısı ile bütünleşik görsel alanlar kırmızı ve sarı olarak ifade edilmiştir. Diğer konveks mekanlarla ilişkisi ile elde edilen harita incelendiğinde; anlaşılabilirliği ve görünebilirliği yüksek aksların ifade edildiği kırmızı ve sarı aksların Aktav Sokak'ta yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sokakla ilişkili olan kamusal mekanların alanın merkezinde yer alan Hazeranlar Sokağı ve Yalı Sokak ile ilişkili olduğu görülmektedir. Erişilebilirliği zayıf, anlaşılabilirliği zor ve görünebilirliği düşük olan mekanları ifade eden ifade edilen konveks mekanların Türk kenti morfolojik yapısında organik sokak dokusunda yer alan kırıklı ve dar akslardır.

Şekil 6. Görünebilirlik (VGA) analiz sonuçları

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Konumu ve coğrafyası nedeniyle tarihin her döneminde yerleşim alanı olan Amasya ve çok katmanlı bir şehir halindedir. Klasik Türk kent örgütlenmesi ve planlaması kentte her dönem hakim olmuştur. Kentin merkezinde yer alan İçeri Şehir; Yeşilirmak Nehri ve kral kaya mezarlarının yer aldığı Harşena Dağı arasında sıkışık bir topografyada konumlanması nedeniyle pek değişim göstermeyerek, neredeyse günümüze kadar büyük ölçüde

korunarak ulaşılabilmektedir. Dağ ve nehrin iki yönlü sınırlayıcı etkisi arasında yükselen yalı boyu evleri ve diğer yapılar (mabet, cami, hamam, saray kalıntıları ve sur duvarları) bu makalenin örneklem alanına ev sahipliği yapmaktadır.

İçeri Şehrin yüzölçümü Harşena Dağı etekleri ve Yeşilirmak Nehri arasında dar alanda yerleşimi nedeniyle oldukça sınırlıdır. Alanda klasik Türk kentleşme dokusu olan plansız yerleşimin örneği organik kent sokak dokusu hakim olmuştur. Dolayısıyla, yolların genişlikleri birbirinden değişim göstermekte, kırıklı, dar ve çıkmaz sokaklar görülmektedir. Bu kapsamda sokaklardaki genişlik farkları özellikle ulaşılabilirlik kavramını sınırlandırmaktadır. Çıkmaz sokaklar, değişen genişlikteki yolların varlığı ve kullanılan döşemelerin malzemesi birçok açıdan erişilebilirlik bağlamında bölgeyi geri itmektedir. Sadece köprü sayısı değil topoğrafyanın da makul bir şekilde şekillendirilmemiş oluşu kullanıcının mekanla morfolojik etkileşimini zorlaştırmaktadır. Ayrıca dar alanda yaya, bisiklet ve taşıt trafiğinin aynı zamanlı kullanılıyor oluşu yayalar için erişimi ve güvenliği azaltmaktadır. Yolların dar oluşu ve kırıklıklara yer verilmesi özellikle gece saatlerinde kentlilerin güvenlik algısında olumsuz fikirler yaratmaktadır. Bölgede uygulanan aydınlatma seçenekleri ve güvenlik kamera ağı yetersizdir ve bu nedenle yollar üzerinde dolaşım özellikle gece saatlerinde son derece kısıtlıdır.

İçeri Şehir'i kent merkezine bağlayan ana bağlantı noktası Alçak Köprü'dür. Bu köprü'nün devamı Kral mezarlarına giden giriş ile karşılıklıdır. Bu nedenle İçeri Şehir'in en yoğun kullanım bölgesi bu iki giriş arasındaki koridor ve girişler arasında yer alan sokakların genişleyerek oluşturduğu meydana. Bu bölgede oteller, müzeler, konutlar, publar, meyhaneler, restoranlar, kafeler, hediyelik eşya satışı yapan mağazalar, atalyeler, mabet ve hamam yer almaktadır. Kamu ve özel mülkiyetin yer aldığı çalışma alanındaki tek bölge bu alandır. Dolayısıyla mimari ve işlevsel bütünleşme bu noktada üst düzeydedir. Ancak neredeyse bölgenin ortasında konumlanmış bu alanın batısı ve doğusu daha homojen mimariye ve işleve sahip yapılarla inşa edilmiştir. Bu aksın en doğu yönündeki Saat Kulesi'nden itibaren otel dizisi başlamaktadır.

Alçak Köprü'nün çevresinde oteller, restoranlar, publar ve hediyelik eşya alanlarının sadece turistlere hizmet ediyor olması bölgenin günün belirli saatlerinde تنها olmasına ve dolayısıyla mekansal adaletin sadece bir gruba yönelmesi ile sonuçlanmaktadır. En kamusal alan olan öğretmen evinin de belli bir zümreye ev sahipliği yaptığı için kentliler açısından bu aks sanki yok hükmündedir. Geceleri açılan meyhane ve publar kentlinin bir kesimi için tercih olsa da aynı sebepler diğer kullanıcıların güvenlik nedeniyle bölgeyi kullanmasını engellemektedir.

Çalışma alanının batısında ise farklı işlevde yapılar ve açık alanlar bulunmaktadır. İçeri şehrin tek parkı alanın batısında yer almaktadır. Açık alanlar uygun bir tasarımla değerlendirilmediği için otopark olarak veya akşam saatlerinde pub veya meyhanelere gidemeyen kentlilerin vakit geçirdiği alanlar haline dönüşmüştür. Bu nedenle bölgenin özellikle gece saatlerinde güvenlik algısı oldukça düşüktür. Madenus Köprüsü civarında ada parsel bazında küçük bir alanı kapsayan cami, hamam, sanat merkezi ve kafelerin yer aldığı bölgenin kullanımı ve tercih edilirliliği fazla olmaktadır. Köprü üzerinde bulunan heykeller ve köprü genişliği kullanım yoğunluğunu arttırmış ve niş olan bölgenin tercih edilebilirliğini artırmak amaçlı olarak diğer alanlardan farklılaştırılmıştır.

Batı yönünde bulunan mekanların daha çok kentliye hizmet etmesi, sağlıklı kullanılmıyor olsa da açık alanların varlığı her ekonomik gelir sahibi kentliye yönelik olmasını sağlamıştır. Özellikle park ve yakınında bulunan atıl binalar ve açık alanlar sadece üst ve orta gelir sahibi kentlilere değil, aynı zamanda alt gelir düzeyinde olan kentlilere de makul alanlar haline gelmiştir. Fakat bu kullanım yoğunluğu ne yazık ki gündüz saatlerine sıkışıp kalmıştır. Tıpkı doğu uçta olduğu gibi batı uçta da güvenlik kameralarının olmayışı, aydınlatmanın yetersiz oluşu, tren hattına yakınlığı ve gece saatlerine özel atıl alanların varlığı nedeniyle alan gece saatlerinde kullanılamamaktadır. Bu alanlar özellikle kadınlar ve çocuklar tarafından tehlikeli olarak algılanmakta olduğu kullanım saatlerinde yapılan

gözlemeden anlaşılmaktadır. Yolların genişliği, güvenlik algısı, döşemelerin malzeme tercihleri ve mekansal yayılımda görülen adaletsizlik nedeniyle çalışma alanı engellilerin kullanımına elverişli değildir.

Fakat köprülerin devamında kentlere ve turistlere yönelik alanların oluşturulması yüksek sinerji ve tercih edilebilirlikle sonuçlanmıştır. Bu alanlarda yoğun yaya hareketliliği gözlenirken, diğer alanlarda niş alanlar yer almaktadır. Dolayısıyla, Alçak köprü ve Madenüs Köprüsü'nden uzak konumdaki niş alanlarda yaya hareketliliği ve güvenlik algısı düşüktür. Sonuç olarak, çalışma kapsamında öne sürülen "Amasya'nın tarihi kent merkezinde bulunan İçeri Şehir bölgesinin tasarımında ve planlanmasında mekansal adalet kavramının göz ardı edilmektedir. "hipotezi doğrulanmıştır".

5.2.ÖNERİLER

Bu çalışma mekansal adalet kavramının mevcut olan Space syntax yöntemi ile bir örneklem alanda denenmesi yönüyle öne çıkan bu çalışma; farklı örneklem alanlara uygulanarak sonraki çalışmalara yol gösterici niteliğindedir. Kentlerin tarihi kent merkezlerinde, mevcut yerleşim alanlarında ya da yeni gelişim alanlarının imara açılması öncesinde öneri projeler çalışmanın metodolojisi kullanılarak mekansal adalet kapsamında değerlendirilerek, yönetsel, mimari, kentsel tasarım, planlama ve sosyo-kültürel açıdan düzenlemeler getirilebilir.

İçeri Şehir'de yaşayan kesimlerin bir kısmı soylulaştırma projeleri nedeniyle giderek yaşam alanlarını kaybetmektedir. Bölge hem konut hem de eğlence merkezi olarak her geçen gün işlevini ve doğrultusunu üst gelir gruplarına hizmet etmek için değiştirmektedir. Gündüz turistlerin kültür gezileri ve kentlilerin mabetlere olan yönelimi geceleri sonlanmakta ve yapılarla açık alanlar başka tercihleri olan kentlilere bırakılmaktadır. Oysa bölge içinde günün her saati her kentliye hizmet edecek yapı ve açık alan çeşitliliği bulunmaktadır. Aydınlatma ve güvenlik kamerası ağı üzerinden geliştirilecek yeni kamusal alanlarla bölgenin sinerjisini ve bütünleştirmesini geliştirerek adil mekanlar oluşturulabilir.

Topografik biçimlendirmeler ve döşemede kullanılacak malzemelerde yaratılacak fark ile kent çocuklar, yaşlılar, kadınlar ve en önemlisi engelliler için daha yaşanabilir bir alan haline gelebilir. Bölgenin yüz ölçümü az olmasına rağmen, çeşitli işlevlerde faaliyet gösteren yapılara ev sahipliği yapmaktadır. Ancak gün içi kullanımı ve mekanların hizmet tercihleri belirli kentli gruplarına yöneliktir. Bu nedenle kamusal alanların tasarımı yeniden gözden geçirilerek ve mekansal hizmet dağılımı yenilenerek asgari düzeyde mekansal adalet sağlanabilir.

Alanın morfolojik yapısı nedeniyle sokakların ve aksların özellikle gece kullanımı düşünülerek daha güvenli hale getirilerek, kadın, yaşlı, engelli vd. kentte yaşayan bireyler için ulaşılabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Özellikle sokakların arasında kalan yapı adalarında mevcut tarihi ve mimari kültür miraslarının ziyaretleri kolaylaştırılmalıdır. Bu yapı adalarında bulunan sosyal mekanlar da düşünüldüğünde günün her saatinde kullanımın sağlayabileceği, sokak örüntüsü bağlamında yeni tasarımlarla desteklenebilir. Sokak dokusunu oluşturan her bir aks için uygun noktalarda kameraların yerleştirilmesi ve aydınlatma elemanları gibi güvenlik önlemleri alınabilir.

Kaynakça

- Alessio, J., (2016). Social Problems and Inequality: Social Responsibility Through Progressive Sociology. London: Taylor&Francis.
- Anonim. (1992). Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (Vol. 2364 Sayılı Karar). Türkiye.
- Atkinson, R. ve Blandy, S., (2006). Gated Communities: International Perspectives. Oxon: Routledge.
- Bagaeen, S. ve Uduku, O., (2015). Beyond Gated Communities. London: Routledge.

- Blakely, E. ve Snyder, M., (1999). *Fortress America: Gated Communities in the United States*. Washington: The Brookings Institution.
- Brenner, N. ve Theodore, N., (2003). *Spaces of Neoliberalism: Urban Restructuring in North America and Western Europe*. London: Blackwell Publishing.
- Brown, G. ve Browne, K., (2016). *The Routledge Research Companion to Geographies of Sex and Sexualities*. London: Routledge.
- Browne, K. ve Ferreira, E., (2016). *Lesbian Geographies: Gender, Place and Power*. London: Routledge.
- Butler, T. ve Watt, P., (2007). *Understanding Social Inequality*. London: Sage Publication Ltd.
- Certoma, C., Noori, S., ve Sondermann, M., (2019). *Urban gardening and the struggle for social and spatial justice*. Manchester: Manchester University Press.
- Dalton, N. S. C. (2010). *Synergy, Intelligibility and Revelation in Neighbourhood Places*. (Doktora Tezi), University of London, London.
- Dawes, M. ve Ostwald, M. J. (2013). *Precise Locations in Space: An Alternative Approach to Space Syntax Analysis Using Intersection Points*. *Architecture Research*, 3(1), 1-11. doi: DOI: 10.5923/j.arch.20130301.01
- De Souza, P. ve Murdoch, H., (2013). *Metropolitan Mosaics and Melting-Pots: Paris and Montreal in Francophone Literatures*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Della Porta, D. ve Diani, M., (2006). *Social Movements: An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Diamond, P. ve Chwalisz, C., (2015). *The Predistribution Agenda: Tackling Inequality and Supporting Sustainable Growth*. I. B. Tauris & Company.
- Dilworth, R. ve Weaver, T., (2020). *How Ideas Shape Urban Political Development*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Dines, M. ve Vermeulen, T., (2013). *New Suburban Stories*. London: Bloomsbury.
- Doob, C., (2013). *Social Inequality and Social Stratification in U.S. Society*. Oxon: Pearson Education, Inc.
- Espino, N., (2015). *Building the Inclusive City*. Oxon: Routledge.
- Fadda, S. v Tridico, P., (2016). *Varieties of Economic Inequality*. London: Routledge.
- Fields, G., (1980). *Poverty, Inequality, and Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fominaya, C., (2020). *Social Movements in a Globalized World*. London: MacMillan Education UK.
- Gündoğdu, M. (2014). *Mekan Dizimi Analiz Yöntemi ve Araştırma Konuları*. *Art-Sanat Dergisi*(2), 251-274.
- Hillier, B., & Hanson, J. (1984). *The Social Logic of Space*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hillier, B., Hanson, J., ve Peponis, J. (1987). *Syntactic analysis of settlements*. *Architecture et Comportement*. *Architecture and Behavior*, 3(3), 217-231.
- Hillier, B., ve Vaughan, L. (2007). *The city as one thing*. *Progress in Planning*, 67(3), 205-230.
- Hurst, C., Gibbon, H., and Nurse, A., (2020). *Social Inequality: Forms, Causes, and Consequences*. Oxon: Routledge.
- Jacobsson, K. ve Saxonberg, S., (2013) *Beyond NGO-ization: The Development of Social Movements in Central and Eastern Europe*. Ashgate Publishing.
- Jarman, J. ve Lambert, P., (2019). *Exploring Social Inequality in the Twenty-First Century: New Approaches, New Tools, and Policy Opportunities*. Taylor&Francis Group.
- Johnston, L. ve Longhurst, R., (2010). *Space, Place, and Sex: Geographies of Sexualities*. Lanham: Rowman&Littlefield Publishers, Inc.
- Kubat, A. S., Ertekin, Ö., Eyüboğlu, E., ve Özer, Ö. (2005). *Movement Activity and Strategic Design Study for Istanbul's Historical Galata District*. Paper presented at the 5th International Space Syntax Symposium, Delft, Hollanda.
- Lim, J. and Browne, K., (2017). *Geographies of Sexualities: Theory, Practices and Politics*. Ashgate Publishing.

- Machin, A. ve Stehr, N., (2016). *Understanding Inequality: Social Costs and Benefits*. Springer.
- MacLaran, A. ve Kelly, S., (2014). *Neoliberal Urban Policy and the Transformation of the City: Reshaping Dublin*. London: Plagrave Macmillan.
- Madanipour, A., (1996). *Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-spatial Process*. Sussex: John Wiley&Sons Ltd.
- Mayer, M. ve Künkel, J., (2011). *Neoliberal Urbanism and its Contestations: Crossing Theoretical Boundaries*. London: Palgrave Macmillan.
- Mela, A. ve Toldo, A., (2019). *Socio-Spatial Inequalities in Contemporary Cities*. Springer.
- Milanovic, B., (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge: Harvard University Press.
- Moulaert, F., Rodriguez, A., ve Swyngedouw, E., (2005). *The Globalized City: Economic Restructuring and Social Polarization in European Cities*. Oxford: Oxford University Press.
- Musterd, S., (2020). *Handbook of Urban Segregation*. Edward Elgar Publishing.
- Lambert, P., (2001). *The Distribution and Redistribution of Income*. Manchester: Manchester University Press.
- Perez, J., (2018). *Urban Inequality*. Basel: MDPI.
- Philippopoulos-Mihalopoulos, A., (2015). *Spatial Justice: Body, Landscape, Atmosphere*. London: Routledge.
- Pow, C., (2009). *Gated Communities in China: Class, Privilege and the Moral Politics of the Good Life*. Oxon: Routledge.
- Purdue, D., (2007). *Civil Societies and Social Movements: Potentials and Problems*. London: Routledge.
- Schneider, M., Pottenger, M., and King, J., (2016). *The Distribution of Wealth – Growing Inequality?*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Scholar, R., (2006). *Divided Cities: The Oxford Amnesty Lectures 2003*. Oxford: Oxford University Press.
- Slooter, L., (2019). *The Making of the Banlieue: An Ethnography of Space, Identity and Violence*. Palgrave Macmillan.
- Soja, E., (2010). *Seeking Spatial Justice*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Stroey, A., Sheehan, M., and Bodoh-creed, J., (2020). *The Everyday Life of Urban Inequality*. London: Rowman&Littefield Publishing.
- Tilly, C. and Wood, L., (2016). *Social Movements, 1768 – 2012*. London: Routledge.
- Topçu, M. (2008). *Konut Değerleri Değişiminin Kentsel Etmenlerle Ölçülmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi: İstanbul Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Turner, A. (2003). *Analysing the visual dynamics of spatial morphology*. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 30, 657-676. doi: 10.1068/b12962
- Turner, A., Doxa, M., O'Sullivan, D. Ve Penn, A. (2001). *From isovists to visibility graphs: a methodology for the analysis of architectural space*. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 28, 103-121.
- Van Ham, M., Tammaru, T., Ubareviciene, R. ve Janssen, H., (2021). *Urban Socio-Economic Segregation and Income Inequality: A Global Perspective*. Springer.